

Jezični tragovi Kelta u Iliriku*Celtae non sunt multiplicandi praeter necessitatem*

Aldo Luigi Prodocimi

1. UVOD*

Jedno od najzanimljivijih pitanja najstarije povijesti naših krajeva svakako je pitanje o prisustvu Kelta u njima. Povjesničara će zacijelo zanimati kada su, i u kojem broju, na ovom području živjeli pripadnici etničke skupine koja je prvi put na kulturnom, civilizacijskom, te donekle i političkom planu ujedinila veći dio današnje Evrope¹. Lingvist će sa svoje strane rado potražiti činjenice koje bi mogle pridonijeti odgovoru na to pitanje, pokušavajući pritom riješiti i neke specifične probleme koji zanimaju samo njega: kakvim su jezikom govorili Kelti u Iliriku? Koje su osobitosti njihova idioma u usporedbi s drugim keltskim jezicima? U kojoj nam mjeri poznavanje toga jezika može uvećati naše spoznaje o gramatici i rječniku galskoga, te može li nam biti od koristi u rekonstrukciji protokeltskoga?² Do kada je taj jezik bio u upotrebi i kako je tekao proces romanizacije? Može li se što doznati o sociolingvističkim pojavama kao što su bilingvizam ili diglosija? Dosadašnja istraživanja jezičnih ostataka iz rimskoga doba u nas (npr. Katičićevi radovi, Neumann & Untermann 1980) ne pružaju mnogo nade da bi oskudni keltski jezični materijal u Iliriku mogao osobito pridonijeti odgovorima na spomenuta pitanja. Pa ipak, sama činjenica da je ovo prvo istraživanje ukupnosti jezičnih tragova Kelta u ovim područjima kao da je dovoljno opravdanje za složene napore. Ukoliko i rezultati budu oskudni, oni će zacijelo ipak uputiti buduće istraživače da ne traže uzalud ono čega nema.

U prvom dijelu ovoga rada istražiti ćemo antroponimiju i etnonimiju Kelta u Iliriku. Preostali dio keltske jezične građe koja dolazi u obzir, toponimiju, ostavit ćemo za drugi dio rada koji će biti objavljen kasnije, budući da je pun opseg toponimijskoga materijala znatno teže sakupiti.

* Zahvaljujem se prof. dr. Mati Križmanu i prof. dr. Dubravku Škiljanu na ljubaznoj pomoći koju su mi pružili prilikom pisanja ovog rada, nastaloga tijekom ljetnog semestra 1992. godine.

¹ V. o tome kapitalno djelo Moscatti *et al.* 1991.

² Naziv "protokeltski" upotrebljavam u smisli K.H. Schmidta 1980.

2. POVIJESNI I ZEMLJOPISNI OKVIR

Zemljopisni pojam Ilirika tokom cijeloga antičkog razdoblja neprekidno se mijenjao. Provinciju *Illyricum* ustanovili su Rimljani g. 167 p. Kr. i ona je tada obuhvaćala samo dio priobalnog pojasa istočne obale Jadrana.³ Kasnije se Ilirik protegnuo na čitavu istočnu obalu, sve do Raše u Istri, a Augustovim osvajanjima 32. g. p. Kr. i u unutrašnjost, sve do rijeke Save. Tiberije je 13. g. p. Kr. proširio granicu do Dunava, tako da je Ilirik, kao najveća rimska provincija g. 11. p. Kr. podijeljen u dva dijela, od kojih će kasnije nastati provincije Dalmacija i Panonija. Staro je ime, kao ime prve rimske tečevine na Balkanu, ipak zadržano i ono je i dalje mijenjalo značenja. Za Dioklecijana Ilirik je podijeljen na zapadni i istočni, a u svojoj ukupnosti obuhvatio je golemo područje od Retije do Grčke. Čini se da je odluka kako ćemo odrediti granice Ilirika u izvjesnom smislu arbitrarna. Stoga ću u ovom radu istraživanjem obuhvatiti jezične tragove onih Kelta koji su živjeli na području provincija *Dalmatia*, *Pannonia superior* i *Pannonia inferior* do rijeke Drave, te na području provincije *Moesia superior*. Ova se područja izdvajaju kao najprikladnija za jedan od glavnih ciljeva do kojih mi je stalo, naime do određenja granice između keltskih područja i područja onih jezičnih zajednica na Balkanu koje sasvim uvjetno možemo nazvati ilirskima.⁴ Ovakvim određenjem područja koje istražujemo prihvaćene su i sve tri skupine Kelta u našim krajevima, o jezičnim osobinama kojih tek treba prosuditi: riječ je naime o keltskim plemenima koja su u različitim razdobljima i iz sasvim različitih pravaca prodrli u Ilirik; predmetom našeg proučavanja bit će dakle i ono što se može doznati o jezičnim odnosima Skordiska u Srijemu i sjevernoj Srbiji, Tauriska u Sloveniji, te onih keltskih plemena koja su, navodno, utjecala na oblikovanje Japoda na području Like.

Ekspanzija Kelta dogodila se u nekoliko valova. Do danas se ne zna kada su prvi Kelti pristigli u Irsku i Britaniju, a datiranje njihova prodora preko Pirineja također je sporno. Nakon dokaza M. Lejeunea (Lejeune 1970) da su lepontijski natpisi u sjevernoj Italiji također na keltskom jeziku, datum dolaska Kelta u Italiju pomaknut je za dvjesto godina unatrag. Ne treba stoga unaprijed biti siguran u vrijeme dolaska Kelta u naše krajeve.

Nije sasvim jasno kada su Kelti prodrli u područje današnje Slovenije, a problemu određenja zapadne granice njihova prodora trebao bi pridonijeti i ovaj rad. Prvi val Kelta dosegao je Norik već krajem 5. st. pr. Kr. u tzv. razdoblju

3. Usp. Kronasser 1962.

4. Time ne implicira nikakvu tezu o jezičnoj monolitnosti "Ilira"; usp. Katičić 1964, 1970.

La Tène A (Hubert 1970, Todorović 1968); u Sloveniju i zapadnu Hrvatsku stigli su vjerojatno tek s trećim valom, polovicom 4. st. p. Kr. U vrijeme rimskih osvajanja živjela su na području Slovenije velika keltska plemena Taurisci i Latobici; Sereti i Serapili u porječju Drave i Mure također su vjerojatno Kelti (Mócsy 1959), dok zapadnije smještena plemena Jasa i Oserijata pripadaju, čini se, panonsko-ilirskom kompleksu. Onomastički materijal veže Catare, koji su živjeli južno od Tauriska, uz sjevernodalmatinsko imensko područje (usp. Katičić 1968). Područje Tauriska relativno je kasno romanizirano, o čemu svjedoči veći broj natpisa s domaćim imenima nego na istoku. Nakon ratova Marka Aurelija s Markomanima stanovništvo se čitave Panonije temeljito izmijenilo; došlo je do nove masovne kolonizacije, a od svih plemena koja su ranije postojala spominje se još jedino *civitas Eraviscorum* na sjeveru provincije (Barkóczy 1964).

O naseljavanju Skordiska u područje Srijema i Istočne Slavonije mnogo se zna budući da se ono zbililo u historijsko vrijeme, nakon smrti Aleksandra Makedonskog. Prodor tog vala Kelta možemo datirati približno u razdoblje od 320. g. p. Kr. do oko 285. p. Kr. Nakon poraza keltske vojske u Grčkoj veća se skupina Kelta konačno naseljava između Dunava i Save; o pohodu Kelta na Grčku opširno izvještavaju neki antički autori, npr. Pauzanija (usp. Pauzanija, *Periegesis*, X, 1924). Ti Kelti, poznati pod imenom Skordiska, naselili su se u Srijemu, kod ušća Save u Dunav, i istočnije, kao "Mali Skordisci" prema Đerdapu, istočno od Velike Morave. Oni nisu izgradili mnogo trajnih naselja, već uglavnom pojedinačne utvrde sa strateškim mjestima, među kojima je najznačajnija Singidunum (disimilacijom od kelt. **sindi-dunom* "grad na rijeci"?)⁵ Arheološki nalazi pokazuju da su Kelti u ovim krajevima živjeli izmiješani s autohtonim stanovništvom u odnosu prema kojemu su bili brojčano manje zastupljeni. Izgleda, međutim, da se romanizacija Skordiska odvijala relativno sporo, budući da su oni kao saveznici Rimljana zadržali određen stupanj autonomije; još u 1. st. n. e. postojala je u Srijemu *Civitas Scordischorum*; to potvrđuje natpis nađen u jednom spomeniku iz Novog Slankamena na kojem piše: *T(itus) Fl(avius) Proculu(s) pr(inceps) praef(ectus) Scor(dischorum)*. Iako ime Tita Flavija nije keltsko, njegova titula pokazuje da pleme kojemu je on bio na čelu još uvijek nije bilo romanizirano. Romanizacija je, čini se, prije zahvatila područje Malih Skordiska (Todorović 1968).

⁵ Ova etimologija izgleda mi uvjerljivijom od druge, također moguće, prema kojoj bi prvi dio složenice sadržavao ime naroda *Sigina* za koje Herodot kaže da su živjeli sjeverno od Dunava (*Herodot, Historiae*, V, 1); usp. i dački Singi-dava, (Holder 1894: II, 1980).

Osim panonskih i alpskih Kelta naše istraživanje pokušat će pronaći i tragove Kelta na Jadranu. Antički autori spominju prodor Kelta na istočni Jadran oko g. 360. p. Kr. te poslanstvo jadranskih Kelta Aleksandru g. 335. p. Kr. (usp. Todorović 1968). Spominju se njihovi ratovi s lokalnim plemenima, a za jedno od njih, Japode, kaže se da predstavlja mješavinu Kelta i Ilira. Oni su, prema Strabonu, nekada živjeli na istočnoj obali sjevernog Jadrana, ali su ih u unutrašnjost potisnuli Liburni. Pa ipak, arheološka istraživanja nisu mogla potvrditi tezu o većoj prisutnosti Kelta u ovim krajevima, baš kao što je prisutnost Kelta u Bosni ograničena samo na uski pojas na lijevoj obali Save. Za predmete keltske materijalne kulture u Japoda i u Bosni pretpostavlja se da su onamo dospjeli trgovinom (o. c.).

Lingvistička literatura o problemu prisutnosti Kelta u Iliriku do sada je iznijela na vidjelo slijedeće teze: 1. Antroponimija je Skordiska ne-keltska; to ukazuje da se ovo pleme još prije romanizacije stopilo s autohtonim, panonskim stanovništvom (Katičić 1965, 1970)⁶. 2. Keltska imena u Sloveniji i zapadnoj Hrvatskoj nadovezuju se na veliko keltsko imensko područje u Noriku (Mócsy 1959; Katičić 1966); izuzetak predstavljaju imena posvjedočena u Igu kod Ljubljane; ona su najvjerojatnije trag jednog starijeg vala Kelta na području istočnih Alpa (Katičić 1966, 1968, 1970). 3. Noričkih Kelta vjerojatno nije bilo istočno od Siska (Mócsy 1959); tragovi Kelta u Meziji (Mócsy 1970), Bosni (Alföldy 1969) i Dalmaciji (Alföldy 1965, 1969) sasvim su oskudni. 4. Moguće je pokazati prisutnost relativno jakog keltskog elementa u Japoda (Rendić-Miočević 1989, Alföldy 1969), baš kao što tvrde antički autori. Katičić međutim osporava ovu tezu ističući da su "imena s keltskim afilijacijama na japudskoj teritoriji malobrojna i nemoguće je procijeniti da li ona čine dio domaće onomastike ili su uvezena iz susjednog keltskog područja." (Katičić, 1970: 181).

Preispitivanje ovih teza jedna je od zadaća ovoga rada.

3. KONTINENTALNI KELTSKI JEZICI

Pod kontinentalnim keltskim jezicima podrazumijevamo:

1. Lepontijski jezik najstarijeg keltskog stanovništva sjeverne Italije, posvjedočen na natpisima u blizini Lugana na jezeru Como. Najstariji natpisi, pisani jednom varijantom sjevernoetruskog alfabeta, mogu se datirati počevši od 5. st. p. Kr. (usp. Prosdoci 1985).

⁶ "Paradokšno, domaća imena keltskih Skordiska izrazito su panonska. Prije vremena sačuvanih natpisa ovo moćno pleme bilo je onomastički asimilirano urodničkoj populaciji" (Katičić 1970: 181).

2. Keltiberski jezik natpisa na iberском i latinskom pismu iz središnjeg dijela današnje Španjolske; najstariji natpisi potječu iz 3. st. p. Kr, a posljednji iz Cezarova vremena.

3. "Galski" sa svojim varijetetima; galskim se obično naziva jezik onih Kelta koji su se, počevši od 4. st. p. Kr, proširili po čitavoj Evropi od Španjolske do Balkana, te su čak, kao Galaćani, prešli i u Malu Aziju. *A priori* nikako nije samorazumljivo da su svi ti Kelti govorili istim jezikom; međutim, na to upućuju kako istraživanja malobrojnih galskih jezičnih ostataka, tako i svjedočanstva antičkih autora. Još u 4. st. n. e. sveti Jeronim je pisao da je jezik Galaćana gotovo identičan lokalnom govoru plemena Trevira u Galiji (usp. Dottin 1920: 25). U Galiji se galski održao, čini se, sve do germanskih osvajanja, a u dijelovima Bretagne sve do bretonskoga doseljavanja u 5. i 6. st. Gotovo je nemoguće da je jezik koji se na vrlo udaljenim dijelovima Evrope govorio 700-800 godina ostao jedinstven, čak ako je u početku i bio maksimalno homogen. Čini se da nam ipak oskudnost materijala priječi da više doznamo o unutrašnjoj raščlanjenosti galskoga; do sada su uočene jedino ove činjenice: a) u jeziku transpadanskih Kelta očigledan je supstratni utjecaj lepontijskog i drugih jezika, čemu se pripisuje npr. prijelaz *nd > nn* koji galski u ovom području dijeli s lepontijskim; b) u jeziku Galaćana češće se javlja tzv. "galska lenicija", promjena tipa *rigo- > rio; bogio > boio* i sl. (usp. Bachellery 1972); c) monoftongizacija diftonga dogodila se u britskom, npr. *Toutatis* u Štajerskoj spram *Totatis* u Britaniji; d) neka osobna imena karakteristična su za određena područja nastanjena Keltima, dok se u drugima ne javljaju; tako je npr. ime *Iantumarus* karakteristično za noričko imensko područje. Ovo se isto ime, kao *Étmár*, javlja u Irskoj, dok se u Galiji i Britaniji nikako ne pojavljuje. Isto tako, imena ženskoga roda na *-u, -unis* javljaju se samo u Noriku. Ove će činjenice biti važne i u istraživanju koje slijedi.

U bliskoj je vezi s izloženim i problematika raščlambe keltske jezične potporodice na jezične grane. Ovdje ne mogu iznijeti sve razloge zbog kojih vjerujem da je tradicionalna izoglosa – refleks ie. bezvučnog labioverala k – pogrešna; Ovom izoglosom možemo dosljedno i iscrpno podijeliti samo otočne keltske jezike, koji se tako dijele goidelsku ili KW-skupinu, i britsku ili P skupinu. Već galski nije lako svrstati niti u jednu od ovih grupa, jer u galskom, osim p, koji je odraz ie., nalazimo i q u primjerima kao *Sequana* (ime rijeke u Galiji), *egos* (ime mjeseca na kalendaru iz -coligyā), itd. Stoga ovdje preuzimamo moderniju podjelu keltskih jezika prema refleksu ie. slogovnih nazalnih sonanata *m* i *n* u položaju ispred suglasnika; na ovaj način (usp. Schmidt 1977) keltski se jezici dijele na one u kojima ie. *m* i *n* daju *en* (goidelski, keltiberski, lepontijski), te na druge, u kojima ovi glasovi daju *an* (britski, galski).

Na proučavanom području možemo očekivati prije svega Gale, dakle Kelte "druge generacije". Malo je vjerojatno da ćemo pronaći imena koja pokazuju

izoglose karakteristične za goidelski ili lepontijski, dok u slučaju keltiberskih imena možemo pretpostaviti da se radi o rijetkim doseljenicima iz rimskog vremena.

4. IZVORI

Lingvistički izvori za proučavanje jezika Kelta u našim krajevima vrlo su oskudni; radi se o još neistraženom, ali zacijelo nevelikom broju toponima, te o određenom broju antroponima, sačuvanih na natpisima iz rimskog vremena, čijem je proučavanju i posvećen ovaj rad.

Pri sakupljanju keltskih imena u promatranom području služio sam se opsežnim popisima svih objavljenih natpisa u provinciji Dalmaciji (Alföldy 1969), Panoniji (Mócsy 1959), i *Moesii superior* (Mócsy 1970). Potpunosti radi, provjeravao sam rečene popise u člancima R. Katičića, Lochner-Hüttenbacha i D. Rendić-Miočevića, kao i u *Nomenclatoru* A. Mócsya (Mócsy 1983). Treba istaći da Mócsyev popis imena za Panoniju sadržava samo imena posvjedočena do markomanskih ratova Marka Aurelija, dok Alföldyeva knjiga sadržava sva imena posvjedočena u provinciji Dalmaciji. Na Mócsyev popis nadovezuje se djelo L. Barkóczya (Barkóczy 1964), koje sadržava imena posvjedočena od markomanskih ratova do kraja carstva; iz ovoga djela nisam popunjavao svoj popis, budući da je u razdoblju o kojemu je riječ romanizacija Panonije već bila gotovo potpuna. Valja reći i da keltska imena koja su nađena u Dalmaciji potječu gotovo isključivo iz razdoblja do Marka Aurelija.

Osnovno je metodološko pitanje – kako procijeniti koje je osobno ime keltsko?⁷ U starijoj literaturi keltskim su se imenima smatrala ona koja imaju keltsku etimologiju; polovicom ovog stoljeća neki su istraživači ukazali na nedostatke ovakva pristupa⁸ u lingvističkoj paleontologiji. Prije svega, za valjano etimologiziranje osobnih imena nije ispunjen bitan uvjet – plan sadržaja osobnih imena nepoznat je, jer sadržaj ne igra semantičku ulogu kod osobnih imena – ona služe za to da referiraju, a ne da opisuju. Na imenu “ne piše” što znači, pa stoga nedostaje plan sadržaja koji bi se morao moći usporediti kod dovođenja u vezu dvaju etimona. Nadalje, etimologija nije ni nužan ni dovoljan uvjet povezivanja nekoga imena s određenim jezičnim sustavom; ime Alonzo ima

⁷ Keltska imena sakupljena su u Holderovu monumentalnom djelu (Holder 1896-1913), ali valja reći da je ova knjiga potpuno zastarjela: ona ne sadržava niti sav keltski imenski materijal niti samo njega. Ipak, može biti korisna budući da se iz nje mogu izvući podaci o geografskoj raširenosti nekog imena. U novije doba keltska imena proučavali su J. Untermann, za sjevernu Italiju (usp. Untermann 1959-1961) te D. Ellis-Evans (1968) za Galiju.

⁸ Usp. npr. Katičić 1970.

germansku etimologiju, pa ipak nije zbog toga ništa manje španjolsko; irskom imenu *Maine* ne zna se etimologija, pa ipa se ono javlja samo u Irskoj. Stoga su suvremeni istraživači skloniji sigurnim znakom keltskosti nekoga imena smatrati činjenicu da se ono pojavljuje samo u zemljopisnim predjelima u kojima su obitavali Kelti.

Na ovom bih mjestu želio ipak nešto reći u obranu ograničene primjene etimologiziranja pri utvrđivanju keltske naravi imena; kao prvo, iako je spomenuto ime *Alonzo* španjolsko, ono svojom germanskom etimologijom ipak potvrđuje jednu povijesnu činjenicu – naime prisustvo germanskih Vizigota u današnjoj Španjolskoj, iz čijeg jezika i potječu takva imena; moguće bi bilo i drugo objašnjenje – naime da je ime posuđeno od neke udaljenije germanske jezične zajednice, kao npr. ime *Carlos*; pa ipak su takvi slučajevi znatno rješi. Imena s keltskom etimologijom u Iliriku stoga ne potvrđuju da su njihovi nosioci govorili keltski, ali nedvojbeno svjedoče o prisutnosti Kelta na tom području. Valja voditi računa o još dvjema stvarima: premda ne možemo uspoređivati bliskost planova sadržaja dvaju etimona, ipak i kod osobnih imena imamo kriterij za vrednovanje etimologija – riječ je o duljini imena čija se etimologija utvrđuje. Drugim riječima: ako se netko zove *Vesclaves*, tada je gotovo isključeno da je podudarnost toga liburnskog imena sa skr. *vasu-šravas*, “Dobroslav”, slučajna. Kod imena *Aia*, međutim, svaka etimologija bit će upitna, jer je mogućnost slučajnog podudaranja puno veća. Osim toga, keltski su nam jezici ipak dovoljno dobro poznati da dovođenje u etimološku svezu određenih imenskih elemenata i nekih posvjedočenih riječi nije onoliko beznažno kao u slučaju ilirskog ili npr. psi-grčkog.⁹ Stoga ćemo u ovom radu koristiti i etimologiju pri identifikaciji keltskih imena.

5. OBRADA

Baza podataka *Kelti u Iliriku* sadržava sva osobna imena posvjedočena na području Ilirika za koja se u meni dostupnoj literaturi tvrdi da su keltska, kao i neka za koja sam osobno smatrao da bi mogla biti keltska. Ukupan broj sakupljenih imena je 284. Uz imena, baza sadržava i podatke o nalazištu na kojem je određeno ime potvrđeno, podatak o njegovoj geografskoj distribuciji (npr. javlja li se ime u Noriku, Galiji, Italiji itd), te broj na osnovi kojega je moguće utvrditi iz kojeg je izvora ime preuzeto. Baza je implementirana pomoću programskog paketa *CLIPPER* na računalu IBM PC 286.

U ovom poglavlju razmotrit ćemo imena sakupljena u rečenoj bazi prema njihovoj

⁹ Usp. Katičić 1970.

zemljopisnoj raspodjeli, te pokušati utvrditi koja su od njih doista keltska.

1. Područje Tauriska i okolica Iga

Naša baza sadržava čak 106 imena s ovoga područja, što čini preko jedne trećine ukupnog broja navodno keltskih imena u Iliriku. Ovo se područje nastavlja na noričko onomastičko područje, s izuzetkom Iga, gdje se javljaju imena kojih u Noriku nema. Česta su ženska imena na -u, -unis, npr. *Amatu, Lasaiu, Secu*, itd. Ova imena su karakteristična za Norik i ne javljaju se nigdje drugdje na keltskom području. Mislim da ih treba dovesti u vezu sa ženskim imenima na -o, -onis koja se javljaju isključivo na dalmatinsko-panonskom području (*Turo, Dasto, Aplo...* usp. Katičić 1970: 180). Budući da je u keltskom pravilan prijelaz o > u, moglo bi se raditi o utjecaju panonskog supstrata na tvorbu noričkih ženskih imena.

Katičić je u svojim radovima o iškim imenima kao keltska prihvaćao i ona koja su potvrđena u nerimskoj onomastičkoj formuli među drugim keltskim imenima; mi ćemo ovdje odustati od ovog kriterija, budući da ga ne smatramo dovoljno sigurnim. Kako ne postoji tipično keltska onomastička formula mi ćemo keltskim smatrati samo ona imena koja su sigurno posvjedočena u drugim keltskim područjima, te ona za koja se s dovoljnom mjerom izvjesnosti može utvrditi keltska etimologija. Prvo navodimo imena za koja ne vidimo razloga da se smatraju keltskima: *Ampo, Bolerianus*¹⁰, *Dribalus, Ebonicus, Enico, Enna, Ennia*¹¹, *Gaius*¹², *Hostila*¹³, *Oppa, Oppalo*¹⁴, *Plunco, Provius, Reca, Rega*¹⁵, *Subloanus, Tatsoria*. U slijedeću grupu svrstat ćemo imena koja mogu biti nekeltska (venetska, sjevernojadranska, ilirska) i keltska, kao i ona složena imena koja sadržavaju keltski i sjevernojadranski element (npr. *Buccirega*, ime kod kojega je samo elementu *Bucci-* nedvojbeno keltski); neka su imena (npr. *Surus*) potvrđena i u keltskim i u nekeltskim područjima: *Aico, Buccirega, Buctor*¹⁶, *Ebonicus, Elia* (vjerojatno drugi oblik imena *Aelia*), *Eninna*¹⁷, *Epo, Eppo, Gaulun(i)us, Gio?*, *Hostius, Lasc(i)ontia, Moiota*¹⁸, *Laso*¹⁹, *Neuntiis, Otto, Ruius*²⁰,

¹⁰ Usporedbu s rtom *Bolerion* u Britaniji smatramo nedostatnom; usp. Lochner-Hüttenbach 1965.

¹¹ Imena na *Enn-* većinom su venetska, usp. Unterman 1959-61.

¹² Jedina paralela u keltskom onomastikonu je *Mons Gaius*, usp. Holder 1896, I, 1346.

¹³ Latinsko ime, usp. Repertorium, Kajanto, 1965.

¹⁴ Ova imena mogla bi biti u vezi s osnovom **opt-*, usp. imena kao *Aplis, Meg-aplinus* itd.

¹⁵ Imena su sjevernojadranska; usp. Katičić 1968.

¹⁶ Ilirski sufiks *-tor*, usp. *Aetor, Plator*, itd.

¹⁷ Ovo može biti keltsko ime ukoliko je postalo od *Enigna* < *eni-gena, usp. stix. *ingen* 'kći.

*Surus*²¹, *Turoius, Vibunna*²².

Na kraju, navedimo imena za koja vjerujemo da su keltska: *Adnomatus, Amatu, Boniatius, Broccus, Buccio, Buco, Bugia, Buia, Buio, Butto, Coemo, Cetetiu, Decomo, Devontia, Ecco, Emo, Enignus, Exouna, Lasalu, Lassonia, Manu, Maro, Matrona, Mosso, Nammo, Ovis, Peto, Ressimarus, Ronio, Saccarius, Secco, Seccoemo, Secu, Talsus, Tetiu, Tetta, Uccus, Venix, Venixema, Virotouta*. Kao što je istaknuto, češća su ženska imena na -u, karakteristična za Norik; što se tiče Katičićeve hipoteze o jednom starijem, nenoričkom sloju keltskih imena karakterističnih za okolicu Iga, nisam našao ništa što bi je potvrdilo, a opovrći ju je nemoguće. Za neka imena koja Katičić pripisuje starijem keltskom sloju (npr. *Eppo, Molota, Otto*) nisam siguran da su uistinu keltska; nadalje, kada bi se doista radilo o starijem sloju keltskih doseljenika u Igu, tada bi se zacijelo moglo utvrditi neka fonetska odstupanja iškoga i noričkoga imenskog materijala, no ništa slično ne da se uočiti. "Galska lenicija" u imenima kao *Bucco, Buio, Bugio*, ili *Secco* (umjesto *Sego*²³) vezuje ova imena uz istočno keltsko imensko područje. Još je jedno obilježje čitava razmatranog područja – neznan postotak *složenih* imena koja su karakteristična za keltsku antroponimiju; zanimljivo je i to da su upravo onih nekoliko složenih imena kao *Adnamatus* ili *Ressimarus* karakteristična za Norik i ne javljaju se u Galiji, Britaniji ili Italiji. Na kraju, iako je broj keltskih i nekeltskih imena posvjedočenih u ovom području podjednak, više je natpisa s nekeltskim imenima (venetskim, sjevernojadranskim), i ona su, osobito na iškom području, bolje integrirana u tvorbene obrasce (usp. Katičić 1968), što potvrđuje da je nekeltsko stanovništvo ovih krajeva starije.

2. Područje Latobika i Varcijana

Na području Latobika, nesumnjivo keltskog plemena, keltska su imena relativno česta; zbog relativno malog broja natpisa s područja Varcijana, u zapadnoj Hrvatskoj do Zagreba, teško je nešto reći o stanovništvu toga prostora; izvjesno je međutim da se u Sisciji ne javlja niti jedno keltsko ime, kao ni na području "ilirskih" Kolapijana.

Slijedeća imena navedena u literaturi, ne možemo sa sigurnošću prihvatiti kao

¹⁸ Najvjerojatnije ilirsko ime na *moi-*.

¹⁹ Usp. i Lochner-Hüttenbach 1965: 27; ime može biti i ilirsko.

²⁰ Ime je keltsko ukoliko je riječ o lenicijom dobivenom obliku imena *Rugius*.

²¹ Ime može biti i venetsko; javlja se u mnogim područjima, usp. H II: 1678-1681.

²² Katičić (1968) tvrdi da je ovo ime potvrđeno u noričkom keltskom području: ja potvrde nisam uspio naći.

²³ Usp. *Sego-marus* u Galiji.

keltska: *Ano, Anta*²⁴ *Augia, Ausca, Eppius, Itrius, Lucius, Medus, Meita, Melissa, Mogius*²⁵, *Surus*. Nasuprot tome, sigurno su keltska imena: *Adietumarus, Adnamo, Amatu, Ambisavus, Andedu* (ovo je ime femininum na -u imena izvedenog iz osnove *Anded-*; možda upravo to dokazuje keltski karakter ostalih imena izvedenih iz te osnove – v. dolje 5.5), *Boniatius, Bonio, Bondio* (usp. stir. *búad* “pobjeda”), *Buccio, Bussugnata, Caio, Casdenus, Catio, Coromara, Iantumarus, Leucena, Locita, Maro, Nemetomarus, Nertomarius, Ressatus* (usp. *Ressimarus, supra*), *Rucco, Suadullus, Suadra, Tögivepus, Uxela, Vepo*. Većina ovih imena česta je u Noriku; za razliku od područja Tauriska, na području Latobika, Varcijana, kao i na područjima Serreta i Serapila na koja sada prelazimo, mnogo su češća složena keltska imena.

3. Sereti i Serapili

U ovom odjeljku raspraviti ćemo imena posvjedočena na području plemena Sereta i Serapila (Međimurje, zapadna Podravina). Nema nikakve dvojbe u to da je riječ o keltskim plemenima, budući da je njihova antroponimija gotovo isključivo keltska. Pa ipak, neka se imena u literaturi navedena kao keltska mogu vezati i uz panonsko-dalmatinski ili sjevernojadranski onomastikon: *Adiutus, Savus*²⁶, *Gripo, Helbonia, Helbonius, Medulla, Surus, Tutor, Tutoriana, Tutorinus, Viscla*.

Sigurno keltska imena su: *Adbugiouna, Adnamatus, Agisius, Aisia, Atnamatus, Bellinus, Calandina, Catulla, Catullinus, Ceionus, Cutio, Dagumena, Deuso, Satonia, Suadra, Tettius, Uxela, Vinda*. Važno je istaći da područje natpisa s keltskim imenima ne seže, čini se, južnije niti istočnije od Križovljana na Muri (usp. Mócsy 1959).

4. Scordisci

Natpisa s područja keltskih Skordiska u Srijemu i istočnoj Slavoniji vrlo je malo. Na nekolicini natpisa s ovog područja imena se s većom ili manjom uvjerljivošću mogu protumačiti kao ilirska, što je neke autore navelo da ustvrde kako su se Skordisci još prije romanizacije stopili s okolnim panonskim stanovništvom i preuzeli njihovu onomastiku (usp. Katičić 1970). Da je suživot Kelta i Panonaca bio vrlo blizak, potvrđuju i arheološki nalazi (usp. Todorović 1968). Pa ipak, svaki

²⁴ Mogla bi biti riječ o neleniranom obliku imena *Anda*, usp. Bachellery 1972 za slične primjere.

²⁵ Možda u ovom imenu imamo nelenirani oblik korijena koji se nalazi u imenu *Moiota*, usp. gore, 4.1. 26 Očigledno prema imenu rijeke.

će lingvistički zaključak o ranoj panonizaciji srijemskih Skordiska u velikoj mjeri biti *argumentum e silentio*: naime, moguće je na prste nabrojati natpise iz rimskog doba u ovom području, osobito one iz razdoblja postojanja *civitas Scordischorum*, prije Marka Aurelija. Pa što ako *princeps praefectus Scordischorum* nosi panonsko a ne keltsko ime? Među onih nekoliko sačuvanih spomenika iz rimskog vremena ima i takvih na kojima stoje imena koja bi mogla biti keltska; dok je ime *Turuna*, koje Mócsy smatra keltskim, vjerojatno ilirsko ili panonsko, za imena *Gogaenus, Velagenus* i *Seia* ne vidim razloga zašto ih pripisivati panonskom a ne keltskom onomastikonu. Ime *Surco* također bi moglo biti keltsko, jer je posvjedočeno u Galiji (usp. H II: 1673). Važno je istaći da keltska imena nalazimo i u *Moesii superior* kao i na bosanskoj obali Save u području koje treba vezati uz pleme Skordiska. U *Moesii* Mócsy navodi ime *Ambibius* kao nedvojbeno keltsko (Mócsy 1970); mislim da tome treba pridodati imena *Cutius* i *Cutia* iz okolice Singidunuma (H II: 1207-8), dok imena *Andia, Andinus* i *Andio*, dosljednosti radi, također treba smatrati keltskima ukoliko smo spremi kao keltsko prihvatiti ime *Andes* na japodskom području (V. dolje, odjeljak 5.5). Imena *Sisia, Bitus* i *Matia*, koja Mócsy smatra tračkima također bi mogla biti i keltska. Međutim, u cjelini uzevši, udio keltskih imena u onomastikonu provincije *Moesia superior* svakako je zanemariv.²⁷

5. Japodsko područje

Budući da antički autori o Japodima govore kao o keltsko-ilirskom narodu, suvremeni su se autori (Rendić-Miočević, Žganjer, Alföldy) potrudili da pronađu što veći broj keltskih imena u Japodiji. Čini se, međutim, da je broj koji se navodi u literaturi prevelik; evo za koja imena s popisa Alföldija i Rendić-Miočevića ne nalazimo razloga da se smatraju keltskima: *Maxa, Silus, Sinnus*²⁸ *Gratula*²⁹, *Ninnia, Pusticus* i *Muntanus*³⁰ Imena *Ammida, Mellito, Nonntius* i *Seneca*³¹ mogla bi biti keltska, kao i ime *Andes* (s varijantom *Andetia*) koja se javlja isključivo na japodskom području. Ovo bi se ime moglo dovesti u vezu s prvim elementom galskoga etnonima *Ande-cavi* i toponima *And-autonia*, a etimologijski sa staroirskom česticom *ind-* (usporedi: Thurneysen 1946: 521); galski imenski element bio bi prema Thurneysenu po značenju “intenzivni prefiks”; pitanje je, međutim, kako bi takav semantički prazan element mogao postati jedini

²⁷ Prema Mócsyju udio nerimskih, negričkih i netračkih imena je svega 9%, usp. Mócsy 1970: 179.

²⁸ Ova dva imena javljaju se u mnogim dijelovima Rimskog Carstva; posljednje je zacijelo italjsko, usp. H II 1553 i *Repertorium* s. v. *Sinus*.

²⁹ Vjerojatno latinsko ime, usp. *Repertorium*, Kajanto 1965.

³⁰ Jedina slična keltska imena počinju s *Monti-* (usp. H II 856).

³¹ Posljednje ime je keltsko, ali homofono s latinskim imenom rimskog filozofa, usp. Kajanto 1865.

sastojak osobnog imena, osim ako se ne radi o nekoj vrsti hipokoristika; zanimljivo je primijetiti da su i japodska imena koja se sa dosta vjerojatnosti mogu pripisati keltskom onomastiku također isključivo nesložena, ponajčešće hipokoristici; to su slijedeća imena: *Catta*³² *Matera*, *Nantia*³³, *Poia* (usp. H II 1029), *Sicu* /femininum na -ul), *Vobenna*³⁴. Ova imena, osobito ako se i imena izvedena iz osnove *And-(et)-* priznaju kao keltska (v. gore), dovoljna su da potvrde tezu o prisutnosti Kelta među Japodima, no ništa više od toga; nije vjerojatno da je riječ o kasnije doseljenim keltskim kolonima, jer je kolonizacija na ovom području dugo vremena bila vrlo oskudna, o čemu svjedoči i mali broj italskih imena u Japodiji (usp. Alföldy 1969); Alföldy (1965) smatra Japode ilirsko-venetsko-keltskom mješavinom, što u stvari vrlo malo govori o ovome plemenu. Među keltskim imenima nalazimo i ona potvrđena samo u Galiji (*Iaritus*, *Nantia*), ali i ona karakteristična za Norik (*Poio*, *Sicu*). Gotovo da nema složenih imena, čiju odsutnost možemo s dosta prava smatrati karakterističnim za rubna i asimilaciji snažno izložena keltska područja.

6. Priobalno područje; unutrašnjost Bosne i zapadne Srbije

Za razliku od Japodije u unutrašnjosti provincije, u dalmatinskom priobalju latinski natpisi česti su još od početka Carstva. Keltska imena i ovdje se sporadično pronalaze, no njihov je postotak neznatan i najvjerojatnije je riječ o doseljenicima. To je posve sigurno za keltska imena u Saloni: *Bellica*, *Bidusa*, *Gobo*, *Leuga*, *Manertus*, *Venamius* imena su Kelta tko zna otkuda doseljenih u veliki grad na jadranskoj obali. U priobalju još nalazimo slijedeća keltska imena: *Ambactus*, *Andamionius*, *Argentia*, *Auca*, *Betulo*, *Boia*, *Boio*, *Bricussa*, *Brigomarus*, *Catandio*, *Iacus*,³⁵ *Ligomarus*, *Meduttus*, *Venimarus*, *Vercatus*. U unutrašnjosti također možemo nabrojati nekoliko vjerojatno keltskih imena: *Aioia*, *Amurciana*, *Cambrianus*, *Catta*, *Iacus Madussa*, *Matisa*,³⁶ *Sisimbrius*, *Totia* (usp. H II 1895, *Vepus*, *Vindex*³⁷). Treba li neka od ovih imena vezati uz japodski ili norički kompleks, odnosno uz područje Skordiska, moglo bi se odgovoriti samo na osnovi mnogo temeljitijeg istraživanja (usp. i Katičić 1965).

5. ZAKLJUČAK

U ovom radu kritički smo prosudili popise keltskih imena u Iliriku sadržane u

radovima Mócsya, Katičića, Alföldya, Lochner-Hüttenbacha, Rendić-Miočevića i Žganjera. Dopunili smo te popise i nekim ranije neuočenim imenima za koja vjerujemo da su keltska; pri identifikaciji keltskih imena služili smo se metodom geografske distribucije kao i etimološkom metodom, u slučajevima kada je to bilo opravdano.

Arheološka svjedočanstva o prisutnosti Kelta u Iliriku potvrđuje i obrada keltske onomastike; najveći postotak keltskih osobnih imena u odnosu prema ukupnom broju sačuvanih imena nalazimo u Sloveniji i najzapadnijim dijelovima Hrvatske (osobito u Međimurju); ova imena treba pripisati keltskim plemenima Tauriska, Latobika i Sereta; čini se, međutim, da se keltska imena u Hrvatskoj ne javljaju istočno od Zagreba i Varaždina i južno od Save. Nismo pronašli ništa što bi potvrdilo ili opovrglo tezu R. Katičića o osobitosti keltske onomastike u Igu, na rubu područja Tauriska.

S područja Skordiska sačuvano je vrlo malo natpisa; iako neki natpisi potvrđuju tezu o ranoj "panonizaciji" ovoga plemena, postoje indicije da ona u doba najstarijih natpisa nije bila potpuna.

Premda je broj keltskih imena na japodskom području manji nego što pretpostavljaju stariji istraživači, ipak ih ima dovoljno da potvrde tezu da su i Kelti sudjelovali u oblikovanju ovoga plemena.

Vrlo je teško jezički okarakterizirati Kelte u Iliriku; onomastici Tauriska, Se rapila i Latobika uglavnom predstavljaju produžetak noričkog imenskog područja; primjeri "galske lenicije" možda potvrđuju pripadanje iliričkih Kelta istočnogalskoj dijalektalnoj skupini, dok činjenica da je broj složenih imena relativno malen možda upućuje na visok stupanj jezične asimilacije Kelta u doba prvih natpisa. S tim je u vezi velik broj hipokoristika u keltskom onomastikonu Ilirika.

Na kraju treba imati na umu i to da je broj keltskih imena vrlo malen u odnosu spram ukupnog broja imena posvjedočenih na razmatranom području; u čitavoj provinciji Dalmaciji nalazimo svega nekoliko desetaka osoba s keltskim imenima, dok je ukupan broj osoba čija su imena sačuvana oko 7000 (Alföldy 1965). U razmatranom dijelu Panonije taj je udio je keltskih imena nešto veći, dok je u Moesiji superior udio keltskoga stanovništva bio zanemariv.

³² Usp. str. *cath* "bitka".

³³ Gal. *nanti-* "polje" (Usp. H II 684-5).

³⁴ Ime složeno od prefiksa *vo-* i imenice *benna* "vrst kola".

³⁵ Usp. stir. *iacc* "ždrač".

³⁶ Usp. stir. *maith* "dobar".

³⁷ Usp. stir. *find* "bijel, sjajan".

*INDEX NOMINUM CELTARUM**QUAE IN ILLYRICO REPERIUNTUR*

ACUTIANUS	BELLO	CETETIU
ACUTIO	BETULO	COEMO
ADBUGIOUNA	BIDNA	COROMARA
ADIETUMARUS	BIDUSA	CUMUS
ADNAMATUS	BOI	CUTIA
ADNAMO	BOIO	CUTIO
ADNOMATUS	BONIATUS	CUTIUS
AGISIUS	BONIATUS	DAGUMENA
AIOIA	BONIO	DECOMO
AISIA	BOUDIO	DEUSO
AMALOGVERO	BRICUSSA	DEVONTIA
AMATU	BRIGOMARUS	DUSSONIA
AMATU	BROCCUS	ECCO
AMATU	BUCCI	EMO
AMBACTUS	BUCCIO	ENIGNUS
AMBIBIUS	BUCCIO	ENIGNUS
AMBIBIUS	BUCCIO	ENIGNUS
AMBISAVUS	BUCCIREGA	ENINNA
AMMIDA	BUCO	ENINNA
AMULLINA	BUCTOR	EPO
AMURCIANA	BUGIA	EPPIUS
ANDAMIONIUS	BUIA	EPPO
ANDEDU	BUIO	EPOO
ANDES	BUIO	EPOO
ANDES	BUIO	EXOUNA
ANDES	BUIO	GOBO
ANDES	BUIO	IACUS
ANDES	BUIO	IACUS
ANDES	BUSSUGNATA	IACUS
ANDES	BUTTO	IACUS
ANDETIA	CAIO	IANTUMARUS
ANDIA	CAMERIANUS	IANTUMARUS
ANDINUS	CASDENUS	IARITUS
ANDIO	CATANDIO	IARITUS
ANTA	CATIO	LASAIU
ARGENTIA	CATTA	LASSONIA
ATNAMATUS	CATTA	LEUCENA
AUGIA	CATTA	LEUGA
AUSCA	CATULINUS	LIGOMARUS
BELLICA	CATULLA	LOCITA
BELLINUS	CEIONUS	MADUSSA

MADUSSA	SURUS	POIA
MAELLA	SURUS	AISIA
MALLAIUS	SURUS	ANDETIA
MANERTUS	SURUS	NANTIA
MANU	TALSUS	ARGENTIA
MARO	TETIU	DEVONTIA
MARO	TETTA	TOTIA
MATERA	TETTIUS	CUTIA
MATISA	TOGIVEPUS	BUIA
MATRONA	TOTIA	UXELA
MEITA	UCCUS	UXELA
MELLITO	UXELA	MAELLA
MELLITO	UXELA	CATULLA
MOGIUS	VANAIUS	VENIXEMA
NAMMO	VELAGENUS	AMURCIANA
NAMMO	VENAMIUS	BIDNA
NANTIA	VENIMARUS	LEUCENA
NEMETOMARUS	VENIX	DAGUMENA
NERTOMARIUS	VENIXEMA	AMULLINA
NINDIA	VEPO	VOBENNA
OTTO	VEPUS	ENINNA
OVI	VINDA	ENINNA
PETO	VINDEX	MATRONA
POIA	VIROTOUTA	ADBUGIOUNA
REMMO	VOBENNA	EXOLINA
RESSATUS		COROMARA
RESSIMARUS	<i>INDEX A TERGO</i>	SUADRA
RONIO		SUADRA
RUCCO	SENECA	MATERA
RUIUS	BELLICA	MATISA
SACIARUS	AUSCA	BRICUSSA
SATONIA	AMMIDA	MADUSSA
SECCO	VINDA	MADUSSA
SECCOEMO	BUCCIREGA	BIDUGA
SECU	LEUGA	BUSSUGNATA
SECU	ANDIA	LOCITA
SEIA	NINDIA	MEITA
SENECA	SEIA	ANTA
SENN(I)US	AUGIA	CATTA
SICU	BUGIA	CATTA
SISIMBRIUS	LASSONIA	CATTA
SUADRA	DUSSONIA	TETTA
SUADRA	SATONIA	VIROTOUTA
SUADULLUS	BOIA	BUCCI
SURCO	AIOIA	OVI

GOBO	MELLITO	SACCIARUS
ECCO	OTTO	VENIMARUS
SECCO	BUTTO	RESSIMARUS
RUCCO	BUCTOR	LIGOMARUS
SURCO	ANDES	BRIGOMARUS
BUCO	ANDES	NEMETOMARUS
CAIO	ANDES	ADIETUMARUS
BUCCIO	ANDES	IANTUMARUS
BUCCIO	ANDES	IANTUMARUS
BUCCIO	ANDES	SURUS
ANDIO	SENN(I)US	SURUS
CATANDIO	IACUS	SURUS
BOUDIO	IACUS	SURUS
BONIO	IACUS	TALSUS
RONIO	BROCCUS	BONIATUS
BOIO	UCCUS	BONIATUS
CATIO	MALLAIUS	ADNAMATUS
CUTIO	VANAIUS	ATNAMATUS
ACUTIO	AMBIBIUS	ADNOMATUS
BUIO	AMBIBIUS	RESSATUS
BUIO	MOGIUS	AMBACTUS
BUIO	VENAMIUS	IARITUS
BUIO	ANDAMIONIUS	IARITUS
BUIO	EPPIUS	MANERTUS
BELLO	NERTOMARIUS	AMBISAVUS
BETULO	SISIMBRIUS	SECU
ADNAMO	AGISIUS	SECU
EMO	TETTIUS	SICU
COEMO	CUTIUS	ADNEDU
SECCOEMO	RUIUS	LASAIU
NAMMO	SUADULLUS	TETIU
NAMMO	CUMUS	CETETIU
REMMO	CAMBRIANUS	MANU
DECOMO	ACUTIANUS	AMATU
EPO	CASDENUS	AMATU
VEPPO	VELAGENUS	AMATU
EPPO	ENIGNUS	VINDEX
EPPO	ENIGNUS	VENIX
EPPO	ENIGNUS	
MARO	ANDINUS	
MARO	BELLINUS	
AMALOGVERO	CATULINUS	
DEUSO	CEIONUS	
PETO	VEPUS	
MELLITO	TOGIVEPUS	

BIBLIOGRAFIJA

Kratice i akronimi

BzNf = Beiträge zur Namenforschung

GABiH = Godišnjak Akademije Nauka i Umjetnosti BiH

H = Holder 1896-1913

KZ = Kuhn's Zeitschrift für Vergleichende Sprachwissenschaft

Alföldy 1965 = G. Alföldy, *Bevölkerung und Gesellschaft der römischen Provinz Dalmatien*, Akadémiai Kiadó, Budapest 1965.

Alföldy 1969 = G. Alföldy, *Die Personennamen der römischen Provinz Dalmatia*, Winter, Heidelberg 1969.

Bachellery 1972 = E. Bachellery, "Le celtique continental", *Etudes Celtiques* 12/1973:27-59.

Bagola 1982 = H. Bagola, "Möglichkeiten des HDV-Einsatzes in der Namenforschung", *BzNF* 18/1983: 241-257.

Barkóczi 1964 = L. Barkóczi, "The population of Pannonia from Marcus Aurelius to Diocletian" *Acta archeologica Academiae Hungaricae* 16: 257-356.

CIL = *Corpus Inscriptionum Latinarum*

Dottin 1920 = G. Dottin, *La langue Gauloise*, Klincksieck, Paris 1920.

Ellia-Evans 1968 = D. Ellis-Evans, *Gaulish Personal Names*, Oxford University Press, Oxford 1968.

Holder 1896-1913 = A. Holder, *Alt-Celtischer Sprachschatz*, Leipzig 1896-1913.

Hubert 1973 = H. Hubert, *Les Celtes*, A. Michel, Paris 1973

Jackson 1953 = K. Jackson, *Language and History in Early Britain*, Harvard Univ. Press, Cambridge 1953.

Kajanto 1965 = I. Kajanto, *The Latin Cognomina*, Societas Scientiarum Fennica, Helsinki 1965

Katičić 1964 = R. Katičić, "Suvremena istraživanja o jeziku starosjedilaca ilirskih provincija" in: *Simpozijum o teritorijalnom i hronološkom razgraničenih Ilira u praistorijsko doba*, održan 15. i 16. maja, ur. A. Benac, Sarajevo 1964.

Katičić 1965 = R. Katičić, "Zur frage der keltischen und pannonischen Namengebiete im römischen Dalmatien" *GABiH* 3: 53-76.

Katičić 1966 = R. Katičić, "Keltska osobna imena u antičkoj Sloveniji", *Arheološki vestnik* 17: 145-68.

Katičić 1968 = "Die einheimische Namengebung von Ig", *GABiH* 6:61-120.

Katičić 1976 = R. Katičić, *Ancient Languages of the Balkans*, Mouton, Haag 1976.

Kronasser 1962 = H. Kronasser, "Zum stand der Illyristik", IV 1962: S25.

Lejeune 1971 = M. Lejeune, *Lepontica*, Klincksieck, Paris 1971.

Lewis-Pedersen 1989 = H. Lewis & H. Pedersen, *A Concise Comparative Celtic Grammar*,

Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1989.

Lochner-Hüttenbach 1965 = P. Lochner-Hüttenbach, "Die antiken Personennamen aus Ig bei Ljubljana", *Situla* 8/1965: 15-45.

Neumann & Untermann 1980 = G. Neumann & J. Untermann (HG) : *Die Sprachen im römischen Reich der Kaiserzeit*, Rheinland-Verlag, Köln 1980.

Mócsy 1959 = A. Mócsy, *Die Bevölkerung von Pannonien bis zu den Markomanenkriegen*, Akadémiai kiadó, Budapest, 1959.

Mócsy 1970 = A. Mócsy, "Vorarbeiten zu einem Onomasticon von Moesia superior"; u: *Godišnjak VIII/6*, Centar za balkanološka ispitivanja, Sarajevo 1970.

Mócsy et. al. 1983 = A. Mócsy, R. Feldmann, E. Marton, E. Szilágyi, *Nomenclator provinciarum Europae Latinarum et Galliae Cisalpiniae*, Dissertationes Pannonicae, series III, 1, Budapest, 1983.

Moscatti et. al. 1991 = *The Celts*, Bompiani, Milano 1991.

Pokorny 1938 = J. Pokorny, *Zur Urgeschichte der Kelten und Illyrier*, Halle 1938.

Pokorny 1959 = J. Pokorny, *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Francke, Bern 1959.

Prosdocimi 1983 = A. L. Prosdocimi, *Il Venetico*, Giardini, Pisa 1983.

Prosdocimi 1984 = A. L. Prosdocimi, "I piu antichi documenti dei Celtici in Italia", in: *2. Convegno archeologico regionale*, Regione Lombardia, Como 1984.

Prosdocimi 1985 = A. L. Prosdocimi, "Celti in Italia prima e dopo il V secolo a. C.", in: *Atti del colloquio internazionale: Celti ed Etruschi*, University Press Bologna 1985.

Rendić-Miočević 1989 = D. Rendić-Miočević, *Iliri i antički svijet*, Književni krug, Split 1989.

Repertorium = H. Solin & O. Salomies (ed.) : *Repertorium nominum gentilium cognominum Latinorum*, Olms-Weidmann, Hildesheim 1988.

Schmidt 1980 = K. H. Schmidt, "Continental Celtic as an Aid to the Reconsruction of Proto-Celtic", *KZ* 94 1980: 172-198.

Schulze 1904 = W. Schulze, *Zur Geschichte lateinischer Eigennamen*, Göttingen 1904.

Stokes 1894 = W. Stokes, *Urkeltischer Sprachschatz*, Göttingen 1894.

Thurneysen 1946 = R. Thurneysen, *A Grammar of Old Irish*, D. I. A. S. Dublin 1946.

Todorović 1968 = J. Todorović, *Kelti u jugoistočnoj Evropi*, Muzej Grada Beograda, Beograd, 1968.

Untermann 1959-1961 = J. Untermann, "Namenlandschaften im alten Oberitalien" *BzNF* 10-12, 1959-1961.

Whatmough 1933 = J. Whatmough, *The Pre-Italic Dialects of Italy*, Vol. II, London 1933.

Žganjer 1953 = B. Žganjer, "Kelti u Ilirikū" *Vjesnik za arheologiju i historiju dalmatinsku*, 53: 13-23.